

Rannaniidud

Lagled

Puhtu rannaniit sügisel

Liivatüül. Foto Kaarel Kaisel

Rannaniidud

Rannaniidud on tasased ning madalad, reeglina karjatavad püsitaimekattega rannalõigud, mis on soolase merevee otsese mõju piirkonnas. Rannaniitude taimkatet iseloomustab soolalembeste liikide rikkus. Tänapäeval on karjatavad rannaniidud paljude varem kultuurmaastikus tavaliste taime- ja loomaliikide suurimate säilinud populatsioonide asupaigaks. Põllumajanduse, eriti väikepõllumajanduse osatähtsuse vähenedes karjatamine lakkab ning rannaniidud kasvavad täis. Suur osa Eesti rannikust on viimaste aastakümnete jooksul roogu kasvanud või võsastunud. Lääne-Eesti rannikul ja saartel on ulatuslikke rannaniite säilinud küll suhteliselt palju, ent karjatamiskoormus on kas ebastabiilne või väheneb pidevalt. Looduskaitsealustel territooriumidel makstakse seetõttu talunikele niitude hooldamise eest riiklikku toetust.

Rannaniitudel pesitseb või puhkab palju linnuliike. Paljud neist on muutunud kogu Läänemere piirkonnas haruldasteks, enamasti on suures osas süüdi ka rannaniitude kadumine. Need liigid on kitsa ökoloogilise kohastumusega ja seetõttu on neid keeruline kaitsta. Heaks näiteks on niidurüdi, kelle säilimine on viimastel aastakümnetel sattunud tõsisesse ohtu, kuna ta vajab suuri madalaks söödud rohukamaraga alasid ja seetõttu sõltub ta eelkõige korralikult püगतud, st pidevalt karjatatud rannaniitude olemasolust. Üha haruldasemaks muutuv mustsaba-vigle elutseb väikeste veelompidega suurtel ja avatud rannaniitudel. Vastupidiselt rislale ei talu mustsaba-vigle liiga tugevat karjatamist, kuna eelistab ehitada pesa kõrgemasse taimestikku. Eesti rannikult viimase paarikümne aasta jooksul peaaegu kadunud tutkas vajab lühikest rohukamarat, aga ka juurdepääsu kõrgema rohuga rannalähedastele maadele, kuhu ehitada pesa.

Punajalg-tilder on meie õnneks vähem nõudlik liik. Ta pesitseb seni üsna suurel arvul enamikul Eesti randadest. Punajalg-tilder talub erineva kõrgusega taimestikku, kuid vajab vähemalt laiguliselt madalaks söödud rohuga alasid. Ta on ka ainuke kurvitsaline, kes pesitseb rannaniitudel, mis on väiksemad kui 4–5 ha. Partlased armastavad mosaiikset taimestikku. Kui rannaniidud on ühtlaselt tugevalt karjatatud, ei pesitse partlased kuigi meelsasti, niidul peab esinema ka kõrgemaid rohumätaid. Suvine veise- või lambakarjatus on eelduseks, et rohi on heintaimedest toituvate haneliste tarvis piisavalt madal ja proteiinirikas. Hallhani võib süüa ka kõrgekasvulisi taimi, isegi noori pilliroovõrseid.

Kukehari

Suur-laukhaned. Foto Kaarel Kaisel

Puhtu-Laelatu kaitsealal on ligi 170 ha rannaniite, lisaks 13 ha rannavalle. Seoses kasutuskooormuse vähenemisega viimastel kümnenditel on suur hulk neist kattumas kõrgroostu ning pillirooga. Pisut kõrgematele ja kuivematele põndakutele madala rannaniidu servades või ka keskel kasvab reeglina kadastik.

Looduskaitsealustel suurema väärtusega on rannalad, mida juhuslikud külastajad vähem häirivad. Haudelindudest on rannikule iseloomulikud liivatüül, merisk, kalakajakad, tiirud, vihitaja, kiivitaja, punajalg-tilder, mustsaba-vigle, tikutaja, mõned pardiliigid ja värvulised. Roostunud aladel ja rannikujärvede ümbruses on linnustik rikkalikum. Rändepeatusel viibivatest lindudest on kõige massilisem valgepösk-lagle, samuti (sügiseti) sookurg. Kurvitsalistest tuleb mainida kiivitajat, tundrarüdi ehk alpi rislat, plüüd, suurrüdi ehk suurrislat, võotsaba-viglet. Arvukamalt ja pikemat aega peatuvad kurvitsalised siin sügiseti, kui toimub rändesalkade moodustumine ja toitumine.

Botaaniliselt on huvitav Puhtu poolsaarel asuv ligi 3 ha suurune rannaniit, kus leidub ainsa leiukohana Eestis ja tõenäoliselt ainsa säilinud populatsioonina Euroopas Ruthe sörmkäppa. Samas on ka mitmeid teisi kápalisi, sage on emaputk.

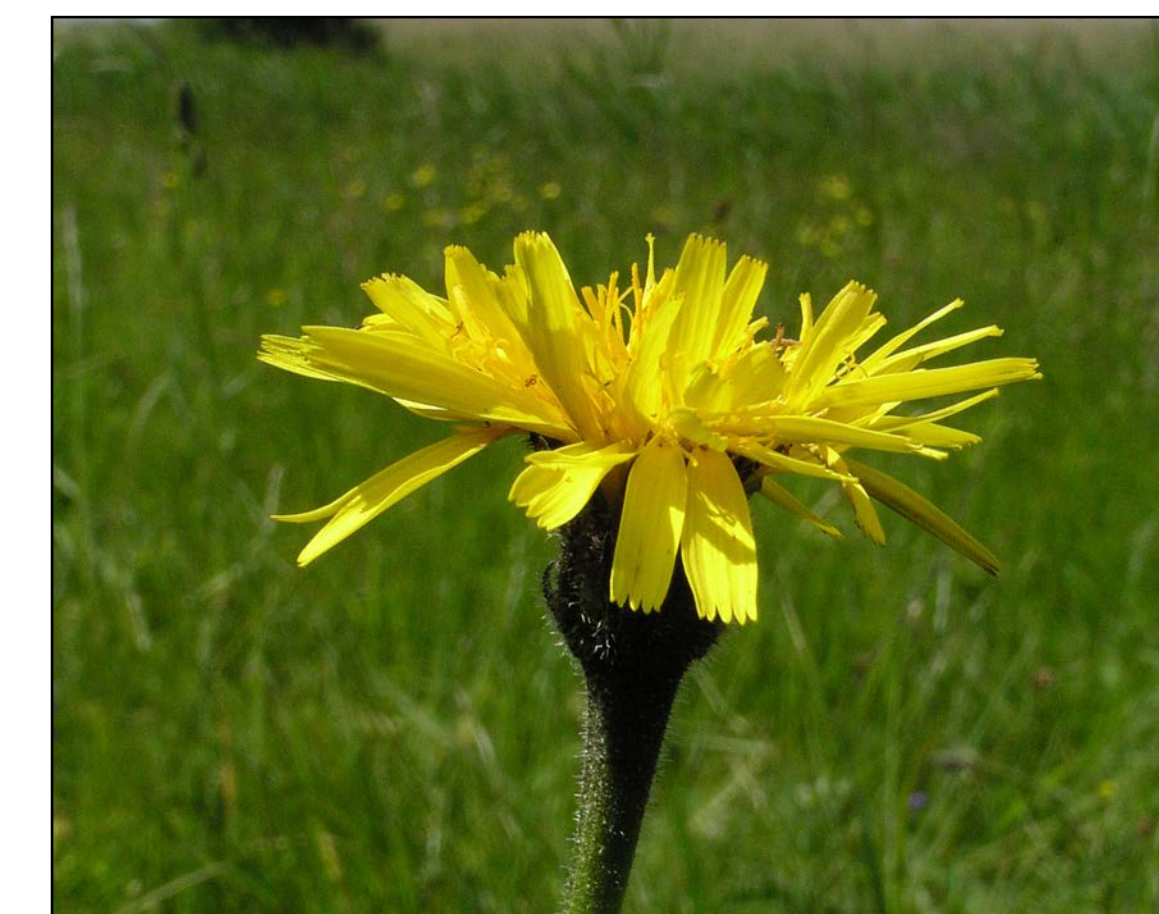
Rannaniidud on tallamisõrnad kooslused, kus on kerge nii väljakujunenud kui ka noori kujunemisjärgus kooslusi kahjustada. See võib viia niidukoosluste degradatsiooniseni. Taastumine võtab aga kaua aega. Rannikute taastamine, olgu siis pärast liigset tallamist või hoopis roostumist ja võsastumist, võib olla küllalt tömahukas protseduur, mis hõlmab nii kadakate raiet ja koristamist, samuti rohustu niitmist (võsalõikajaga) ja nende töödega kaasnevat püsivat karjatamist.

Kuigi rannikualasid on traditsiooniliselt kasutatud aktiivseks puhkuseks, pole kamardunud, soostunud ja kliburannikud edetabelite tipus. Siiski leidub puhkajaid, kes kasutavad niisuguseid rannikuid organiseerimata loodusturismiks ja lihtsalt vaba aja veetmiseks. Loodusturist ongi ilmselt kõige perspektiivikam küllaline niisugustes piirkondades. See eeldab aga lähimõeldud majandamise ja kaitse korraldamise plaani, et mitte liigselt häirida väärtuslikku või haruldast elustikku.

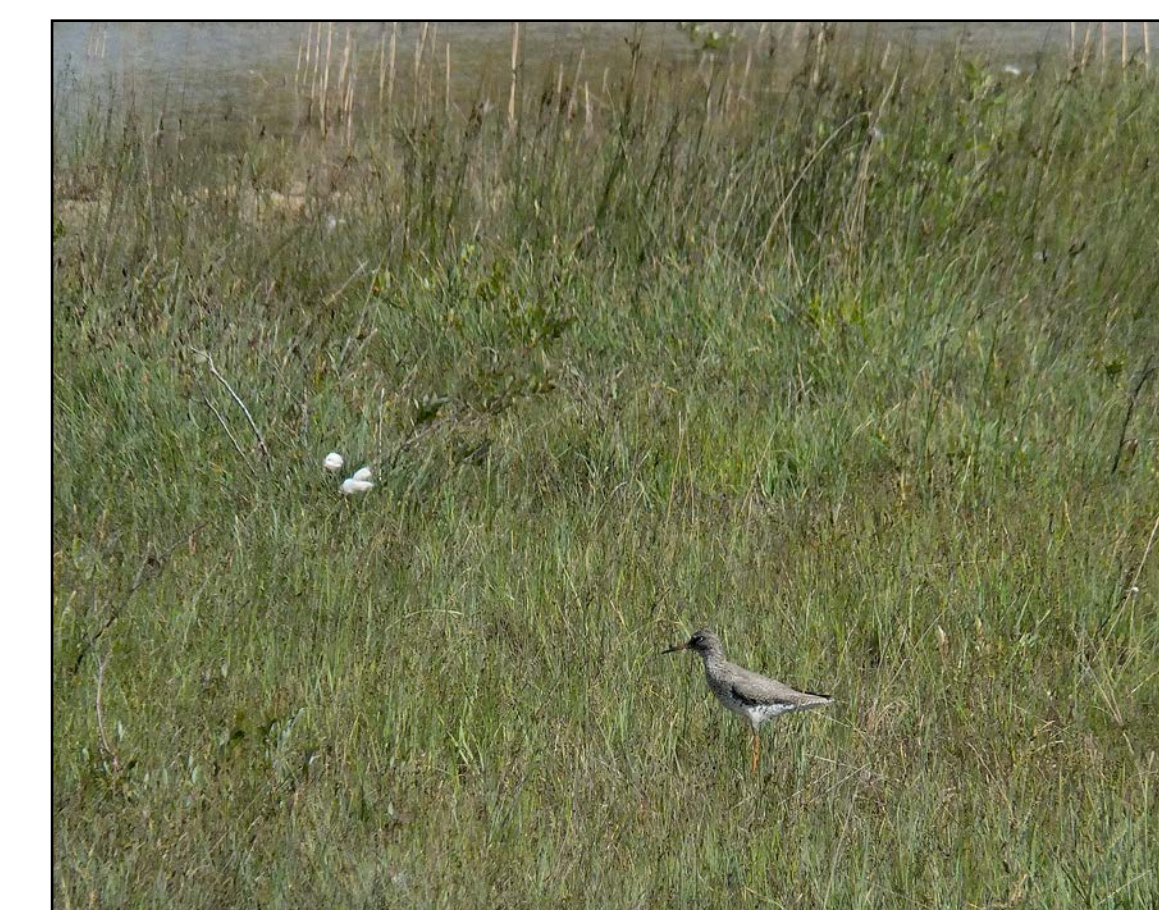
Nagu ülal mainitud, püsivad rannaniidud majanduslikus kasutuses sageli ainult tänu riiklikule kompensatsioonile.

Valgepösk- ja mustlagled

Kare seanupp

Punajalg-tilder

Lääne-Eesti savikas ja mudane kliburand